

Lättlästa artiklar om arbetslivet

en lärarhandledning från Arena Skolinformation

Om handledningen

Den här lärarhandledningen är producerad av Arena Skolinformation, en del av Arenagruppen, i nära samarbete med ett antal fackförbund. Den kan med fördel användas tillsammans med våra andra utbildningsmaterial och filmer om arbetsliv och arbetsmiljö som finns på arbetslivskoll.se.

Handledningen vänder sig till dig som vill arbeta med våra lättlästa artiklar om arbetslivet undervisningen. Den riktar sig främst till lärare i svenska och samhällskunskap på gymnasiet men kan även användas i andra ämnen och skolformer.

Bild från artikeln *Varför är det strejk på Tesla?*

Bild från artikeln *Friskfaktorer– vad får oss att må bra på jobbet och i skolan?*

I handledningen hittar du uppgifter för att träna läsförståelse, skrivövningar för olika texttyper och övningar i att hålla muntlig presentation. Det finns även förslag på hur ni kan jobba vidare med frågor om arbetsliv och arbetsmiljö och kopplingar till aktuella ämnesplaner.

Om våra lättlästa artiklar om arbetslivet

På arbetlivskoll.se finns ett 20-tal lättlästa artiklar om arbetslivet. Ett urval finns även inlästa som ljudbok. Artiklarna handlar om olika ämnen kopplade till arbetslivet, som lönesättning, arbetstider, strejker, friskfaktorer och jämställdhet.

Artiklarna är 3–5 sidor långa och tänkta att användas i undervisningen. Alla artiklar har tillhörande diskussionsfrågor och tips på var du kan hitta mer information om det artikeln handlar om. Statistik och fakta är hämtade från källor som SCB, Försäkringskassan och Arbetsmiljöverket.

Bild från artikeln *Vem bestämmer din lön?*

Bild från artikeln *Hur mycket ska vi jobba?*

Exempel på artiklar

- Friskfaktorer – vad får oss att må bra på jobbet?
- Algoritmer på jobbet
- Strejker förr och nu
- Hur mycket ska vi jobba?
- Att tänka på inför sommarjobbet
- Vägen till ett mer jämställt samhälle
- Arbetsmiljö förr och nu

Övningar om att läsa artiklar och diskutera

Aktiv läsning – en övning i att läsa och sammanfatta med egna ord

En kortare artikel om ett intressant ämne kan vara ett bra sätt att öva upp sin läsförståelse. Det finns många olika varianter att göra det på. Ett sätt är att uppmana eleverna att läsa aktivt och stryka under de viktigaste delarna. Samt att skriva ned stödord och viktiga begrepp.

En lämplig fortsättning kan vara att eleverna får sammanfatta artikeln med egna ord skriftligt och/eller muntligt samt göra en ordlista med begrepp som tas upp i artikeln.

Bild från artikeln *Robotar och AI i arbetslivet*.

Bild från artikeln *Gigiekonomi – Vad är det?*

Diskutera artiklarna med modellen EPA, Enskilt-par-alla

Att prata om texter och diskutera utifrån det man läst är ett bra sätt att öva upp sin förmåga att ta till sig ett textinnehåll och att uttrycka sig muntligt. Ni kan utgå från de tillhörande diskussionsfrågorna kopplade till de olika artiklarna eller låta eleverna formulera egna diskussionsfrågor utifrån artikeln.

Detta kan göras på en mängd olika sätt. En variant är modellen EPA, Enskilt Par Alla. Eleverna får först tänka själva, sedan prata i par, och till sist lyfter läraren några saker i helklass.

Presentera artiklar för varandra

Ett annat sätt att öva både läsförståelse och muntlig framställning är att låta eleverna läsa olika artiklar och presentera dem för varandra. Detta kan göras i mindre grupper eller i helgrupp. Att låta eleverna formulera egna diskussionsfrågor och göra en ordlista med viktiga ord från artikeln kan vara ett sätt att uppmuntra aktiv läsning och underlätta en muntlig presentation.

Bild från artikeln *Strejker förr och nu*.
Strejkande i Lill-Jansskogen under storstrejken 1909.
Foto: Stockholms stadsmuseum.

Bild från artikeln *Rättvis klimatomställning – Vad är det?*

Analysera artiklarna utifrån modellen problem, orsaker, konsekvenser och lösningar

Att diskutera innehållet i artiklarna utifrån modellen problem, orsaker, konsekvenser och lösningar kan vara ett sätt att stärka elevernas förmåga att "läsa mellan raderna" och få en fördjupad förståelse för ämnet som berörs i artikeln. Detta kan göras som en enskild uppgift, som ett grupparbete, i helklass eller i en kombination av dessa.

Skrivövningar att komma igång med

Genom att skriva egna texter stimuleras elevernas skrivlust och språkförmåga. Här är förslag på några olika skrivövningar om arbete som passar bra för att komma igång med skrivandet.

En dag på mitt jobb

Föreställ dig en dag i ditt liv 5–10 år framåt i tiden. Hur ser ditt liv ut? Var bor du? Vilka umgås du med? Vad jobbar du med? Vad har du för arbetsuppgifter? Hur är din lön? Vad har du för kollegor? Hur är arbetsmiljön? Hur trivs du på jobbet?

En dag på jobbet år 2053

Tänk dig att du vaknar upp en dag år 2053. Vilken teknik använder du i din vardag och på jobbet? Har det blivit sämre eller bättre för arbetstagare? Beskriv en vanlig dag i ditt liv. Förslag på saker som kan vara med: arbetsuppgifter, arbetstider, trivsel på jobbet, faror på jobbet, resväg till jobbet, matvanor, fritidsintressen.

En dag på jobbet år 1910

Titta på bilden från Bolinders verkstad år 1910 i materialet *Arbetsmiljö – Så funkar det* eller bilden på ett café i Stockholm år 1910 i materialet *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen* eller en annan bild från samma tid.

Välj en person på en av bilderna och beskriv en vanlig dag i personens liv från att den vaknar tills den går och lägger sig. Förslag på saker som kan vara med: arbetsuppgifter, arbetstider, trivsel på jobbet, faror på jobbet, matvanor, bostad, resväg till jobbet, familj, vänner, drömmar.

Bild från artikeln *Arbetsmiljö förr och nu*.
Gjuteriet på J och C G Bolinders mekaniska verkstad 1910.
Foto: Bolinders arkiv hos Centrum för Näringslivshistoria

Skrivövningar om olika texttyper

Att skriva olika sorters texter

Här hittar du övningar i att skriva olika typer av texter, som till exempel nyhetsartikel, krönika och anställningsansökan. Att skriva texter som fungerar väl i sitt sammanhang är en viktig kunskap att erövra för att kunna ta en aktiv del i dagens samhälle. Alla behöver vid något tillfälle uttrycka sig i skrift med hänsyn till syfte och mottagare. Inom retoriken finns en mängd tekniker som kan användas för att utveckla det skrivna språket.

Skriv en nyhetsartikel

En nyhetsartikel är en faktatext som beskriver något som har hänt så sakligt och objektivt som möjligt. Den består av rubrik, ingress och huvudtext. Rubriken ska på ett tydligt och lockande sätt sammanfatta textens innehåll för läsaren. Ingressen består av två–tre meningar som sammanfattar texten och svarar på frågorna: vem, var och när. Huvudtexten ska ge ett utförligt svar på de journalistiska frågorna: vad, var, vem, när, hur och varför. Händelsen ska beskrivas så utförligt som möjligt för läsaren, och det kan även finnas intervjuer med människor med anknytning till händelsen. Journalisten ska sakligt beskriva vad som hänt och bör undvika att värdera. Däremot kan personer som intervjuas framföra åsikter. Om det finns olika åsikter bör dessa vara representerade. En nyhetsartikel kan även referera till tidigare händelser, beslut eller texter som berör ämnet.

Förslag på arbetsordning för nyhetsartikel

1. Välj händelse.
2. Tänk på mottagaren och vad den vill veta om händelsen.
3. Samla material.
4. Skriv huvudtexten.
5. Skriv rubrik och ingress.
6. Lägg in bilder, faktarutor och diagram.
7. Be om feedback på texten.

Bild från artikeln *Trygghet i arbetslivet för egenföretagare*.

Bild från artikeln *Arbetsplats rymden*.

Förslag på idéer för nyhetsartiklar

- Gör intervjuer med folk i skolan om vad de vill jobba med i framtiden.
- Besök en arbetsplats och intervju folk där om hur de trivs på arbetsplatsen.
- Intervju en äldre släkting om hur arbetslivet förändrats under dennes livstid.
- Läs en rapport från Arbetsmiljöverkets webbplats om till exempel rapporterade arbetsskador.
- Kolla på Arbetsförmedlingens webbplats vilka lediga jobb som finns i din kommun.
- Gå in på din kommuns webbplats och ta reda på statistik över till exempel utbildningsnivå, medelinkomst och arbetslöshet.

Cv och personligt brev

I ditt cv beskriver du de erfarenheter, kunskaper och personliga egenskaper som är viktiga för ett jobb du söker. Ett personligt brev eller ansökningsbrev är en presentation av dig själv som du skickar med ditt cv när du söker jobb.

Övning i att skriva cv och personligt brev

1. Välj ett jobb du skulle kunna tänka dig att söka.
2. Skriv ett cv och ett personligt brev som passar till jobbet.
3. Låt någon annan läsa och ge feedback.
4. Genomför en fiktiv anställningsintervju för jobbet två och två.

Fler övningar om jobbsökande och anställningsintervjuer finns i spelet *Anställa eller anställas* som finns på arbetslivskoll.se.

Skapa en tecknad serie

I en tecknad serie så måste texten vara kort och uttrycksfull då utrymmet är begränsat. Teckningarna är av underordnad betydelse och kan gärna vara enkelt utformade av modellen streckgubbar. En vanlig modell är sex serierutor på en sida.

Förslag på rubriker:

Ett besök på Sveriges sämsta arbetsplats.

Min första dag på jobbet.

Mardrömschefen.

Dagen då allt gick fel.

Fler tips på hur ni kan arbeta med serier i undervisningen finns i lärarhandledningen till Arena Skolinformations tecknade serier.

Illustration av Julia Balke och Sofia Lucas från *En serie om arbetsmiljö*.

Att ge och ta emot feedback på texter

Feedback på andras texter

Att ge och ta emot feedback kan vara ett sätt att utvecklas och bli en bättre skribent. För att det ska bli så konstruktivt och utvecklande som möjligt för den som skrivit texten så kan det vara bra att följa nedanstående upplägg.

Förslag på upplägg för feedback på texter

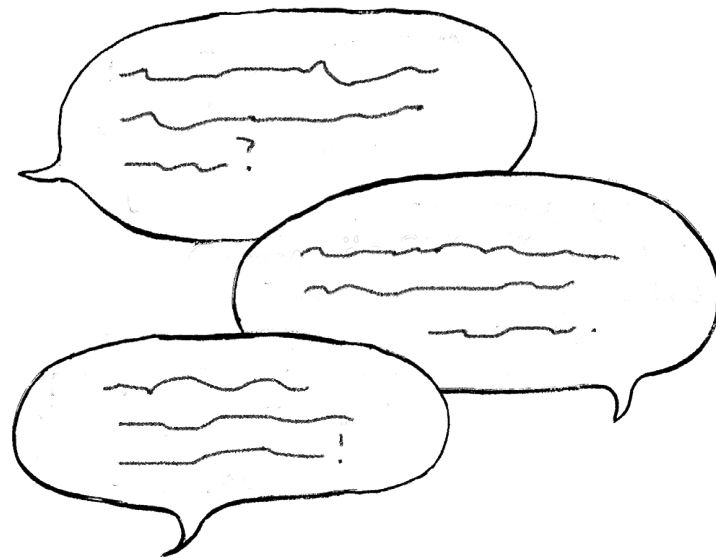
1. Skribenten säger vad den vill ha feedback på. Var så specifik som möjligt. Det kan även vara bra att uttala vad en helst inte vill ha feedback på. Skribenten kan sedan med fördel vara tyst under tiden dennes text behandlas.
2. Läsaren ger specifik feedback.
Börja gärna med något som du tyckte var extra bra.
Uttryck feedbacken som din subjektiva upplevelse av texten.
Ge förslag på hur texten skulle kunna utvecklas.
3. Skribenten tackar för feedbacken och ställer eventuella frågor.

Övningar i muntlig presentation

Att tala inför andra

Här hittar du olika övningar kring att tala och hålla muntlig presentation. Att tala inför andra är något som de flesta kommer att göra någon gång i livet och en viktig kunskap att öva upp. Inom retoriken finns en rad tekniker och verktyg som kan användas för att bli en bättre talare.

Prata om en bild

Denna övning handlar om att komma igång med pratandet och värma upp i små steg för att avdramatisera inför mer avancerade talövningar. Använd bilderna i lärarhandledningen *Retorik om arbetslivet* eller några andra bilder.

1. Dela ut en slumpvis bild till varje elev. Till exempel bilderna i lärarhandledningen *Retorik om arbetslivet*.
2. Dela upp eleverna två och två och låt dem berätta om sin bild för varandra. Låt dem först berätta om bilden utan att visa den för den andre.
3. Låt eleverna skriva ned några stödord om sin bild och tänka ut en inledning och en avslutning. Denna förberedelse bör endast vara några minuter.
4. Låt dem sedan berätta om bilderna i sina par igen och sedan diskutera om det blev någon skillnad mellan de olika gångerna de pratade.
5. Låt alla elever berätta om sin bild i helgrupp. Här är det bra att alla får sitta ned på sin plats så att det blir avdramatiserat att prata inför hela klassen.
6. Låt eleverna reflektera över hur de upplevde övningen. Först i paren och sedan i helgrupp.

Argumentera för ett förslag

1. Välj ett förslag från listan nedan eller hitta på ett eget. Tänk på att det är lättare att argumentera *för* något än emot, till exempel hellre för en ren cafeteria än mot kvarglömda koppar. Det är också lättare att få med sig folk om du avgränsar dig, till exempel hellre "sänkt pris på bussbiljetter i vår kommun" än "rädda miljön".
2. Tänk ut de tre bästa argumenten för ditt förslag. Försök ha med argument som kännetecknas av såväl ethos (känsla), logos (fakta) som pathos (trovärdighet).
3. Rangordna dina argument och bestäm vilket som är det bästa, det näst bästa och det sämsta.
4. Tänk ut det bästa motargumentet mot ditt förslag.
5. Förbered en muntlig presentation enligt följande modell:
 - A. Ditt näst bästa argument.
 - B. Ditt sämsta argument.
 - C. Det bästa motargumentet mot ditt förslag.
 - D. Ditt bästa argument.
6. Håll presentationerna för varandra.
Låt publiken säga vilka argument som de lyssnade mest på.

Stilfigurer

Stilfigurer är ett sätt att förbättra en muntlig presentation och göra den mer underhållande att lyssna på. Några av de vanligaste är;

Alliteration

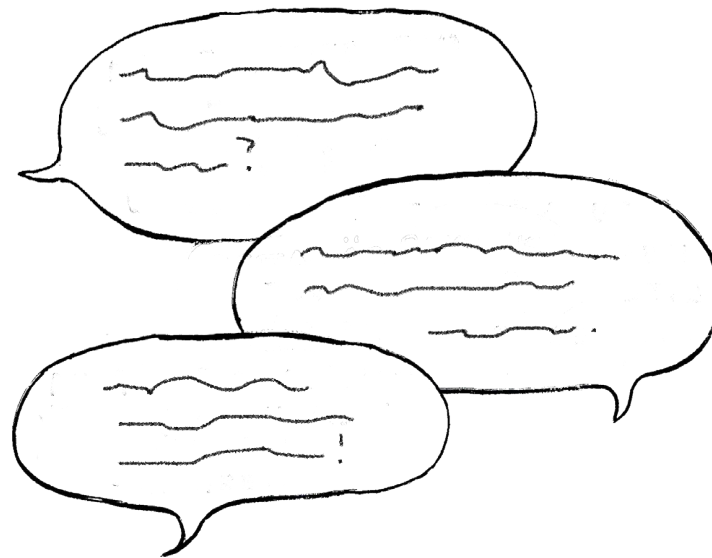
Att använda ord som börjar på samma bokstav.
Till exempel: Underbara utbildningar utan undantag.

Anafor (upprepning)

Att använda meningar som börjar på ungefär samma sätt.
Till exempel: *Vi måste* protestera, *vi måste* organisera oss, *vi måste* samarbeta.

Tretal

Att använda tre exempel på något eller att använda tre ord för att beskriva något.
Till exempel: Vi behöver tid för *arbete, vila och fritid*.

Rim

Att använda ord som rimmar och låter likadant på slutet.

Till exempel: Lika *lön*, oavsett *kön*.

Liknelse

Att säga att en sak är som något annat.

Till exempel: Du är klok som en uggla. Den här arbetsuppgiften är som ett maratonlopp.

Metafor

Att byta ut det en talar om till något annat och måla upp en bild för lyssnaren.

Till exempel: Du är en ängel. Att minska arbetstiden är rätt väg att gå.

Parafras

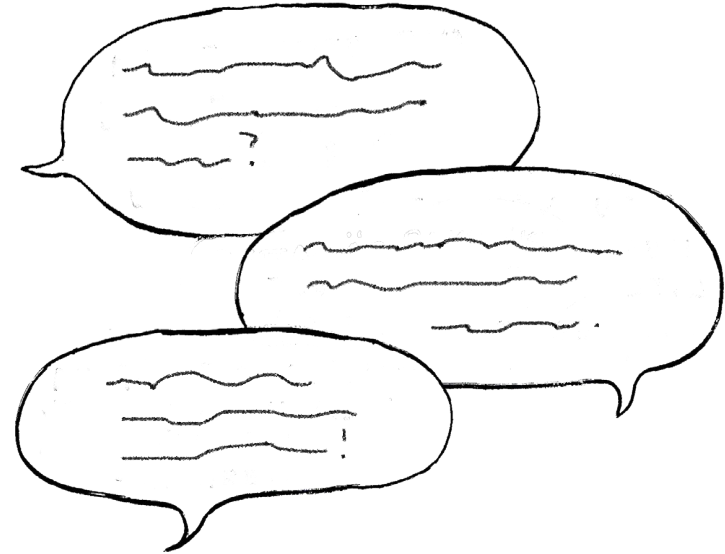
Att anspela på ett känt citat eller uttryck.

Till exempel: Vi kom, vi såg, vi jobbade. ("Jag kom, jag såg, jag segrade." / Caesar)

Störst av allt är arbetslusten. ("Störst av allt är kärleken." / Bibeln)

Tips för en muntlig presentation

- Öva och ta tid.
- Gör presentationskort i vykortsstorlek med stödord. Då slipper du prassligt papper och vet var du ska ha händerna.
- Tänk ut en inledning och en avslutning på din presentation.
- Gör en omröstning, till exempel genom handuppräckning eller gröna och röda lappar.
- Ha med ett föremål som symboliserar något du pratar om.

Så kan ni jobba vidare

På arbetslivskoll.se så hittar ni bl.a. följande material som passar bra om ni vill jobba vidare med teman kring arbetsvillkor och arbetsmiljö.

- *Arbetslivet – om arbetsmarknaden i Sverige och världen* med tillhörande lärarhandledning. Finns även som ljudbok.
- *Arbetsmiljö – Så funkar det* med tillhörande lärarhandledning. Finns även som ljudbok.
- Serien *A–Ö om arbetslivet* med tillhörande lärarhandledning.
- Filmerna *Vanliga frågor och svar del 1 och 2* med tillhörande lärarhandledning.

Illustration av Sofia Lucas från serien *A–Ö om arbetslivet*.

Kopplingar till ämnesplaner

Utdrag ur gymnasieskolans ämnesplan Svenska (Gy 11)

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar sin förmåga att kommunicera i tal och skrift samt att läsa och arbeta med texter, både skönlitteratur och andra typer av texter.

Undervisningen ska stimulera elevernas lust att tala, skriva, läsa och lyssna och därmed stödja deras personliga utveckling.

I undervisningen ska eleverna ges rikliga tillfällen att tala, skriva, läsa och lyssna.

I undervisningen ska eleverna få möta olika typer av skönlitteratur och andra typer av texter samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen.

Undervisningen i svenska ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

Förmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Kunskaper om språkriktighet i text samt förmåga att utforma muntliga framställningar och texter som fungerar väl i sitt sammanhang.

Förmåga att tala inför andra på ett sätt som är lämpligt i kommunikationssituationen samt att delta på ett konstruktivt sätt i förberedda samtal och diskussioner.

Svenska 1 Centralt innehåll

Muntlig framställning med fokus på mottagaranpassning ...

Skriftlig framställning av texter för kommunikation, lärande och reflektion ...

Bearbetning, sammanfattning och kritisk granskning av text ...

Utdrag ur gymnasieskolans ämnesplan Svenska (Gy 25)

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet svenska ska syfta till att eleverna utvecklar sin förmåga att tala, lyssna, läsa och skriva.

Undervisningen ska också syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om det svenska språket ...

Eleverna ska ges rikligt med tillfällen att tala och samtala samt att skriva olika typer av texter.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla

Förmåga att kommunicera muntligt med anpassning till syfte, mottagare och sammanhang.

Förmåga att kommunicera skriftligt med anpassning till syfte, mottagare och sammanhang samt till normer för språkriktighet.

Förmåga att läsa och kritiskt granska sakprosa samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.

Kunskaper om det svenska språket och om språkanvändning.

Svenska nivå 1 Centralt innehåll

Muntlig framställning i och inför grupp med fokus på anpassning till sammanhang, syfte och mottagare.

Skriftlig framställning av olika typer av texter för kommunikation, lärande och reflektion, däribland argumenterande texter och kreativt skrivande.

Sammanfattning och kritisk läsning av texter.

Du hittar alla våra material om arbetsliv och arbetsmiljö på arbetslivskoll.se

© Arena Skolinformation 2025

Text: Staffan Kahn

Grafisk form: Simon Karlsson

arenaskolinformation